

ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: СУПЕРЕЧНОСТІ ПОГЛЯДІВ

Дослідження розвитку теоретичних і методичних основ вживання облікових принципів на основі вивчення та аналізу світового та вітчизняного досвіду побудови облікових принципів

Постановка проблеми. Метою реформи системи національного бухгалтерського обліку, що проводиться в нашій країні, є вдосконалення методології бухгалтерського обліку і його принципів. Розробка облікових принципів необхідна для уніфікації і стандартизації бухгалтерських процедур, які забезпечують порівнянність даних бухгалтерської звітності.

У науковій літературі широко представлені і всебічно досліджені значення принципів бухгалтерського обліку. Проте при визначенні їх базового складу існують протиріччя, оскільки у різних авторів основоположні принципи розрізняються як по кількості, так і за змістом. Використання в бухгалтерському обліку певних принципів відображає визнання пріоритету інтересів одних користувачів бухгалтерської звітності перед іншими.

У ХХ столітті вирішальним досягненням бухгалтерського обліку стало регулювання облікової методології. Воно проходило на основі видання нормативних документів, до яких ми звикли, або на основі професійних суджень. В усіх випадках наука виділяє певні принципи, що лежать в основі бухгалтерської методології. Можна сказати, що принципи бухгалтерського обліку існували завжди. По суті, принципи з'явилися разом з народженням обліку. Бухгалтери повинні акцентувати свою увагу на вихідні положення, базові побудови, без яких було б нереально побудувати таку закінчену систему бухгалтерського обліку, як подвійна бухгалтерія. Ці положення з часом трансформувалися в сучасні принципи, які стали не тільки основою нашого обліку, а й увібрали в себе традиції, досвід і досягнення минулих поколінь практичних і наукових працівників.

На рівні професійного регулювання обліку досі не досягнуто остаточної згоди відносно того, хто визначає принципи в галузі обліку та звітності, як вони співвідносяться з постулатами, як вони можуть бути використані для створення стандартів обліку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Теоретичну і методологічну основу роботи склали праці відомих учених в області бухгалтерського обліку, аудиту, аналізу, таких як В.П. Астахов, В.В. Ковальов, М.І. Кутер, А.Д. Ларіонов, С.А. Миколаєва, В.Д. Новодворський, В.Ф. Палій, Б. Нідлз, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, Я.В. Соколов, Н.М. Малюга і інші.

Даному питанню присвячено чимало наукових досліджень в рамках кандидатських дисертацій, загальні принципи обліку визначені в Законі України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні".

Мета дослідження. Метою дослідження є розвиток теоретичних і методичних основ вживання облікових принципів на основі вивчення та аналізу світового та вітчизняного досвіду побудови облікових принципів.

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання: визначення поняття і суті "принцип бухгалтерського обліку"; розкриття основних характеристик принципів і їх класифікація; дослідження вітчизняного і світового досвіду по формуванню основоположних принципів бухгалтерського обліку і порівняння їх значень; дослідження значення принципів в

системі нормативного регулювання бухгалтерського обліку і визначення їх впливу на інтереси користувачів бухгалтерської інформації.

Викладення основного матеріалу дослідження.

Розвиток економічної системи суспільства відбувається відповідно до визначених принципів, сформованих в результаті соціального, правового, політичного розвитку, які відображають набуті традиції в сфері економічної науки. Дані принципи є невід'ємною частиною формування бухгалтерського обліку, його концептуальної основи, що накладає відбиток на його організацію в певній країні.

Принципи бухгалтерського обліку досить довго перебували в процесі розробки.

Принципи бухгалтерського обліку в різних країнах визначені або власними законами, які регламентують бухгалтерський облік, або власними чи міжнародними стандартами бухгалтерського обліку.

Вперше цей термін було зафіксовано в 30 – ті роки минулого століття в США. У США визначено 2 основні принципи: консерватизм та незмінність. У Великобританії в Законі 1981 року розглянуто 5 принципів бухгалтерського обліку: безперервність діяльності, незмінність методів обліку, обачливість, співставлення, індивідуальна оцінка. Проте скрізь дотримуються й інших загальноприйнятих принципів.

Принципи обліку зазнають нововведень, модифікацій і змін.

"Було б наївно вважати, зауважує Л.А. Бернстайн, що близький час, коли фінансовому аналітику більше не буде потрібно займатися принципами обліку. Існує ще багато роботи для подальших обов'язкових удосконалень" [1, с.52].

Це можна пояснити тим, що продуктивні сили і виробничі відносини постійно розвиваються, створюються нові галузі, з'являються нові види послуг, набувають розвитку фінансово – промислові системи і нові форми міжнародної співпраці, що призводить до неминучого відставання теорії бухгалтерського обліку від практики. Для усунення розбіжностей між теорією і практикою теорія обліку потребує постійного розвитку.

В Україні першими почали застосовувати принципи бухгалтерського обліку, що ґрунтуються на міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО), всі банки із 1998 року.

У історичному аспекті розвиток обліку в різних країнах мав деякі особливості. Під впливом яких формувалися і змінювалися принципи бухгалтерського обліку. До числа таких особливостей відносяться:

- тип управління (демократичне або тоталітарне суспільство)
- тип економічної системи (соціалізм, капіталізм, перехідна економіка).

Саме ці чинники разом з багатьма іншими, формують середовище, в якому функціонує облік. А оскільки і сьогодні це середовище різне в багатьох країнах, зберігаються і деякі відмінності у визначенні принципів бухгалтерського обліку.

Для початку розглянемо саме поняття "принцип" (табл. 1).

Таблиця 1. Основні дефініції поняття "принцип"

Джерело інформації	Визначення принципу бухгалтерського обліку
1	2
Відповідно до правового поля	
П(С)БО № 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" [29]	Принцип бухгалтерського обліку визначає як правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності
Відповідно до економічного тлумачення	
Економічна енциклопедія [11, с.76]	Принципи від лат. <i>Principium</i> – (основа, початок) – 1) основні вихідні положення будь-якої теорії, основні правила діяльності; 2) встановлені, загальноприйняті, поширені правила господарських дій і властивості економічних процесів

Продовження табл. 1

1	2
Бухгалтерський словник. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця [6, с.143]	Принципи (від лат. <i>Principium</i> – основа, початок; рос.: <i>принцип</i> ; англ. <i>principle</i>) – 1) основні вихідні положення будь-якої теорії, основні правила діяльності, створюються у процесі систематизації знань, але на відміну від законів у природі не існують;
Учебный экономический словарь [30, с.263]	Принципы (лат. <i>Principium</i> – основа, начало) – 1) основные, исходные положения какой-либо теории; основные правила деятельности;
Економічний словник [31, с.200]	Принцип – це : 1) Основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеології; засада; 2) особливість, покладена в основну створення або здійснення чогось; 3) переконання, норма, правило, яким керується хтось у житті і поведінці
Енциклопедичний словник бізнесмена під ред. М.І. Молдованова [12, с. 562]	Принцип – (англ.: <i>principle</i> ; нім.: <i>Prinzip (m)</i> фр.: <i>principe (m)</i> ; пол.: <i>zasada</i>) основне, вихідне положення економічної теорії, оновне правило (керівний напрямок) організації конкретної економічної діяльності (наприклад, принцип управління, планування, організації заробітної плати, госпрозрахунк та ін.)
3 точки зору вітчизняних науковців	
Ждан В.І., Хаустова Є.Б., Колос І.В. [14, с.24]	Принцип (від лат. <i>Principium</i> – початок основа) – основне вихідне положення будь-якої теорії, вчення, науки, що визначає всі наступні положення, які випливають з його твердження
Партин Г.О., Корягін М.В. [26, с.15]	Принцип (від лат. <i>pricipium</i> – начало, основа) бухгалтерського обліку – це основні засади, на яких здійснюються функції суб'єктів господарської діяльності у мікроекономічному середовищі
Малюга Н.М. [22, с.28]	"Принцип – це те, що завжди, за будь-яких умов, без будь-якого винятку властиве певному явищу. Принцип виступає основою, початком, керівною ідеєю у будь-яких відносинах"
Загородній А.Г., Пилипенко Л.М. [16, с.20]	Принципи бухгалтерського обліку – це правила, якими слід керуватися, вимірюючи, оцінюючи та реєструючи господарські операції, а також показуючи їх результати у фінансовій звітності
Нашкєрська Г.В. [24, с.33]	Принципи – це теоретичні основи бухгалтерського обліку, які дозволяють уникнути відмінностей в оцінках, визнанні та вимірюванні активів, зобов'язань чи капіталу підприємства, його доходів та витрат, обумовлених суб'єктивними факторами: наявністю існуючої практики, різноманіттям у поглядах бухгалтерів
Лень В.С., Гливінко В.В. [21, с.20]	Принципи бухгалтерського обліку – це базові концепції, які кладуть в основу відображення в обліку та звітності господарської діяльності підприємства, його активів, доходів, витрат, фінансових результатів
Швец В.Т. [36, с.45]	Принципи бухгалтерського обліку – це правило, яким слід керуватися при якими слід керуватися, вимірюючи, оцінюючи та реєструючи господарські операції, а також показуючи їх результати у фінансовій звітності

З зарубіжних авторів авторів оригінальні трактування принципів бухгалтерського обліку, на нашу думку, дають Р. Ентоні і Дж. Ріс, Ф. Вуд.

Р. Ентоні і Дж. Ріс вказують, що "правила і узгоджені поняття бухгалтерського обліку зазвичай називаються принципами. Слово "принцип" використовується для виділення "загального закону або правила, прийнятого або оголошеного керівництвом; узгоджена позиція або основа поведінки або практики". Принципи бухгалтерського обліку розробляються людьми, і на відміну від законів фізики, хімії і інших суттєвих наук вони не є "вічними істинами" [13, с. 19].

Ф. Вуд, розглядаючи принципи бухгалтерського обліку, підкреслює, що "виконана нами робота була заснована на різного роду пропозиціях .. Ці пропозиції відомі як "принципи" бухгалтерського обліку" [7, с. 134]; і далі "фінансовий облік обтяжений до об'єктивності і повинен містити в собі правила, записи даних, що встановлюють послідовність господарських операцій. Ці правила відомі як принципи" [7, с. 136]. Таким чином, Ф. Вуд під принципами бухгалтерського обліку розуміє правила і припущення, що відповідає, в першому випадку, вимогам, в другому, припущенням.

Доречно виділити принципи побудови бухгалтерського обліку, запропоновані засновником Української бухгалтерської школи проф. П.П. Німчиновичем [25, с. 3]:

– "відображення на бухгалтерських рахунках процесу створення суспільного продукту, його наявності, руху та невиробничого споживання";

– "побудова рахунків бухгалтерського обліку відповідно до їх економічного змісту й призначення";

– "побудова форм бухгалтерського обліку, звітності й організації облікової роботи".

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" виділяє чотири якісні характеристики фінансової звітності, які вимагають, щоб інформація, яка відображається у фінансовій звітності була:

1) зрозумілою й розрахованою на однозначне тлумачення її користувачами за умови, що вони мають достатні знання й зацікавлені у сприйнятті цієї інформації;

2) доречною, яка впливає на прийняття рішень користувачами, дає можливість своєчасно оцінити минулі, теперішні й майбутні події, підтвердити й скоректувати їх оцінки, виконані в минулому;

3) достовірною, тобто не містити помилок й викривлень, які здатні вплинути на рішення користувачів звітності;

4) порівнюваною або зіставною, що передбачає можливість користувачам порівнювати фінансові звіти підприємства за різні періоди та звіти різних підприємств між собою [29].

Якісні характеристики фінансової звітності, згідно з Концептуальною основою МСФЗ, є рисами притаманними звітам, завдяки яким інформація, викладена у фінансовій звітності, стає корисною для користувачів [17, с.211]. Тобто, якісні характеристики фінансової звітності можна вважати вимогами до інформації, яку надають фінансові звіти українських підприємств.

Ведення бухгалтерського обліку в будь – якій країні здійснюється згідно із затвердженими принципами. У різних країнах принципи бухгалтерського обліку мають певні відмінності, бо сформувалися вони залежно від національних особливостей їх економічного і суспільного розвитку, форм власності капіталу, способів господарювання і політичного ладу. Тому ці принципи для кожної держави історично обумовлені. Водночас інтеграція національних економік у світовому господарстві, інтернаціоналізація економіки сприяють формуванню міжнародних стандартів (норм) бухгалтерського обліку діяльності суб'єктів господарювання.

Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні ґрунтується на таких основних принципах: обачність, повне висвітлення, автономність, послідовність, безперервність, нарахування та відповідність доходів і витрат, превалювання змісту над формою, історична (фактична) собівартість, єдиний грошовий вимірник, періодичність (див. рис.1).

Рис. 1. Принципи бухгалтерського обліку

У Законі України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [17] наведено основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, до складу яких входять:

1. Обачність – принцип, згідно з яким методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку мають запобігати недооцінці зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства. Це означає, що витрати та зобов'язання потрібно відображати в бухгалтерському обліку відразу ж після отримання інформації про ймовірність їх виникнення, а активи та доходи – лише тоді, коли їх реально отримано або зароблено.

2. Повне висвітлення – принцип, згідно з яким фінансова звітність має містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі. Це означає, що користувачам надана суттєва та доречна інформація про фінансовий стан і результати господарської діяльності підприємства.

3. Автономність – принцип, який означає, що кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства. Цей принцип застосовується навіть у випадку, коли власник несе повну матеріальну відповідальність за зобов'язаннями підприємства. Цей принцип сприяє досягненню чіткого визначення сфери підзвітності, тобто господарська діяльність пов'язується з конкретним суб'єктом.

4. Послідовність – принцип постійного (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і має бути об'єднана та розкрита у фінансовій звітності.

5. Безперервність – принцип, який передбачає, що оцінку активів та зобов'язань підприємства здійснюють, виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі. Тобто підприємство не збирається ліквідуватися та істотно скорочувати свою діяльність – не виникає потреби розподілу активів для покриття зобов'язань та розрахунку з власниками.

6. Нарухування та відповідність доходів і витрат – принцип, який означає, що для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, здійсненими для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображають у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Виходячи з цього принципу, доходи слід відображати в обліку і

звітності в тому періоді, коли їх було зароблено, а витрати – на основі відповідності цим доходам. Витрати, які не мають безпосереднього зв'язку з певними доходами, слід відображати в тому періоді, коли вони виникли.

7. Превалювання змісту над формою – принцип, коли операції обліковують відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми. Цей принцип засвідчує, що бухгалтерський облік не є засобом простої фіксації формальних даних. Тому наявність чи відсутність первинних документів або законодавчих актів не завжди є підставою для відображення чи невідображення операцій у бухгалтерському обліку з метою складання фінансової звітності.

8. Історична (фактична) собівартість – принцип, відповідно до якого пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво і придбання. Проте пріоритетність історичної (фактичної) собівартості стосується, головним чином, первісної вартості активів і зобов'язань.

9. Єдиний грошовий вимірник – принцип вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці. Підприємства України ведуть бухгалтерський облік і складають фінансову звітність у грошовій одиниці України – гривні. Поряд з тим в аналітичному обліку широко застосовують натуральні й трудові вимірники, іноземні валюти.

10. Періодичність – принцип, що означає можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності. Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік, а проміжну звітність складають щоквартально нарастаючим підсумком з початку звітного року.

Отже, розглянуті десять принципів бухгалтерського обліку і фінансової звітності, які в Україні законодавчо закріплено, є важливою складовою методології бухгалтерського обліку і базою для створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, що є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів.

Бухгалтерський облік давно має свої принципи, які визначають його суть, і кожний принцип повинен зайняти свою нішу.

Зазначені в Законі України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” принципи бухгалтерського обліку в цілому відповідають міжнародним принципам бухгалтерського обліку (табл. 2). Щодо принципів реальності, ясності та порівняння, які прямо не зазначені в Законі та у П(с)БО 1 “Загальні вимоги до звітності”, то їх дотримання теж є обов'язковим, про що можна судити із змісту інших затверджених П(с)БО [21, с. 23].

Таблиця 2. Порівняння принципів бухгалтерського обліку, визначених П(с)БО та міжнародних принципів бухгалтерського обліку

Принципи бухгалтерського обліку, визначені П(с)БО	Міжнародні принципи бухгалтерського обліку
1) обачності	9) Принцип обережності
2) повного висвітлення	3) Повнота відображення господарських операцій
3) автономності	1) юридична самостійність і незалежність підприємства
4) послідовності	7) принцип послідовності 8) дотримання постійності прийнятої методології протягом звітного періоду
5) безперервності	2) принцип безперервності дії
6) нарахування та відповідності доходів і витрат	-
7) превалювання сутності над формою	-
8) історичної (фактичної) собівартості	-
9) єдиного грошового вимірника	-
10) періодичності	10) розподіл прибутку і витрат між різними періодами і відповідність прибутку і витрат у звітному році
-	4) принцип реальності
-	5) принцип ясності
-	6) принцип порівняння

Закладені в основу GAAP США принципи викладені в розроблених з Радою по стандартах фінансового обліку Положеннях про концепції фінансового обліку (Statements on financial accounting concepts – SFAC).

Згідно SFAC №5 принципи – це положення, що лежать в основі визначень розмірів (оцінок) фактів господарського життя, що розкривають їх в такій формі, у якій вони мають сенс для користувачів облікової інформації.

Оригінальні трактування принципів бухгалтерського обліку, на мою думку, дають Ю.А. Бабаїв, В.Г. Гетьман, В.В. Ковальов.

Ю.А. Бабаїв рахує, що "принцип – основа, початкове, базове положення бухгалтерського обліку як науки, яке зумовлює усі наступні, випливаючі з нього твердження" [1, с. 11].

На думку В.Г. Гетьмана "принципи бухгалтерського (фінансового) обліку – універсальні положення, застосовні для вирішення практичних завдань. Вони носять загальний характер і є основою побудови концепції бухгалтерського обліку" [34, с. 9].

В.В. Ковальов дотримується наступного визначення: "Принципи (вимоги) бухгалтерського обліку – це деякі загальноприйняті, базові угоди відносно правил визначення, виміру і уявлення фактів господарського життя, відображених в системі обліку" [19, с. 172].

Узагальнивши вказані визначення, на наш погляд, можна дати наступне трактування принципам бухгалтерського обліку.

Принципи бухгалтерського обліку – це початкові положення бухгалтерського обліку як науки, які забезпечуються якісними характеристиками облікової і звітної інформації, якими слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій, що дозволяють досягти зіставності показників фінансової звітності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зростання вимог до бухгалтерського обліку в умовах глобалізації та постіндустріального суспільства зумовлює необхідність перегляду його теоретичних основ, зокрема принципів бухгалтерського обліку.

На сьогодні питання визначення та пояснення принципів бухгалтерського обліку є досить суперечливим. Серед великої кількості підходів вчених до даного питання відсутня однаковість думок.

Запропоновані визначення принципів бухгалтерського обліку створюють теоретичні передумови для подальшого розвитку бухгалтерського обліку в Україні.

Як бачимо, в процесі розвитку бухгалтерського обліку принципи залишаються такими ж, змінюються лише назви на більш сучасні.

Адже, принципи є основою формування обліку та забезпечення його подальшої провідної ролі в діяльності підприємства.

Основні принципи створюються у процесі систематизації знань, визначають філософію і стратегію керівництва підприємством і його ланками.

На нашу думку, до складу принципів бухгалтерського обліку є доречним залучення нових принципів, серед яких можна виділити наступні:

– принцип комплексності, згідно з яким при побудові системи захисту облікових даних необхідно передбачати прояв усіх видів можливих загроз для підприємства. Засоби захисту облікової інформації повинні функціонувати в межах єдиного комплексу захисту конфіденційної інформації підприємства, взаємно доповнюючи один одного у функціональному і технічному аспектах;

– принцип безпеки та контролю даних, який передбачає захист цінної облікової інформації, шляхом встановлення обмеження користувачів, віднесення її до інформації конфіденційного характеру та запровадження обмежень при роботі з нею.

Останнім часом занепокоєння відносно захисту облікових даних або збереження комерційної таємниці є досить актуальними питаннями для бізнесу, а ринок систем і засобів переповнений пропозиціями різних технічних рішень.

Саме тому принцип безпеки та контролю даних є ключовим. В зв'язку з цим, для підприємств особливо актуальним є питання відносно того, хто повинен виконувати функції зі збору, обробки та аналізу даних для забезпечення захисту та накопичення пропозицій відносно запровадження системи безпеки на підприємстві.

Обґрунтувавши необхідність застосування системи методологічних принципів їх відображення в бухгалтерському обліку ми дійшли висновку, що їх використання дозволить радикально вдосконалити систему обліку і звітності фінансових результатів, підвищити на цій основі контрольні і аналітичні можливості облікової інформації про фінансові результати для всіх груп користувачів відповідно до сучасних умов економічного розвитку підприємств.

Список використаної літератури:

1. Бернстайн Л.А. Анализ финансовой отчетности : теория, практика и интерпретация / Пер. с англ.; Науч. Ред. перевода чл. – корр. РАН И.И. Елисеева. Гл. редактор серии проф. Я.В. Соколов. – М., 1996. – 624 с. (Серия по бухгалтерскому учету и аудиту). 2. Большая Советская Энциклопедия (в 30 томах) Гл. ред. А.М. Прохоров. Изд. 3-е. – М., "Советская энциклопедия", 1974. – Т. 25. – 616 с. 3. Большая Советская Энциклопедия. (В 30 томах). Т. 20 Плата-Проб. / Гл. ред. А.М. Прохоров. Изд. 3-е. – М.: "Советская Энциклопедия", 1975. – 608 с. 4. Большая советская энциклопедия. В 30 томах. Т. 30. / Гл. ред. А.М. Прохоров. Изд. 3-е. – М.: "Советская энциклопедия", 1973. – 237 с. 5. Бутынец Ф.Ф. Предмет и объекты контроля в сельскохозяйственных предприятиях. Учебное пособие для студентов сельскохозяйственных вузов., К., Украинская сельскохозяйственная академия, 1976. – 108 с. 6. Бухгалтерський словник. / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП "Рута", 2001. – 224 с., с. 143.

7. Вуд Ф. Бухгалтерский учет для предпринимателей: Пер. с англ./ Под ред. М.Н. Ермаковой. – 5-ое изд. – М.: Аскери, 2002. – 4.1-250 с. 8. Губін І. Принципи бухгалтерського обліку: як змусити їх працювати на свою користь // Бухгалтерія. – 2007. – № 50(777). – С. 52-53. 9. Губіна І. Принципи бух обліку на варті інтересів бухгалтера // Фінансова звітність по – українськи: Збірник систематизованого законодавства. – 2007. – Вип.12. – С.29-31. 10. Дикий А.П. Необхідність дотримання принципів організації бухгалтерського обліку з метою збереження майна // Міжнародний збірник наукових праць.-Випуск 1(16). – С. 47-56. 11. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 3. / редкол.: С.В. Мочерний (відп.ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 952 с. 12. Енциклопедичний словник бізнесмена: Менеджмент, маркетинг, інформатика / Під заг. ред. М.І. Молдованова. – К.: Техніка, 1993. – 856 с. 13. Ентони Р., Рис Дж. Учет: ситуации и примеры: Пер. с англ. / Под ред. и с предис. А.М. Петрачкова. – М.: Финансы и статистика, 1993. – 560 с. 14. Ждан В.І., Хаустова Є.Б., Колос І.В., Бондаренко О.С. Теорія бухгалтерського обліку 2006 р. 15. Житний П. Принципи формування облікової політики // Бухгалтерський облік і аудит / Облік: теорія і практика. – 2005. – № 4. – с. 25-28. 16. Загородній А.Г., Партин Г.О., Пилипенко Л.М. Бухгалтерський облік: Основи теорії та практики: Підручник. – 2 – ге вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2009. – 422 с. 17. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, прийнятий 16.07.99 р. зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 40. 18. Економічна енциклопедія: У трьох томах Т. 3 / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К: Видавничий центр “Академія”, 2002. – 952 с. 19. Ковалев В.В. Финансовый учет и анализ: концептуальные основы. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 720 с. 20. Кузьмін Д.Л. Інвентаризація на підприємстві: принципи, процес, технологія // Міжнародний збірник наукових праць. - Випуск 3(12). – С.271 – 291. 21. Лень В.С., Гливенко В.В. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика т. 3 – те видання. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008 – 608 с. 22. Малюга Н.М. Наукові дослідження в бухгалтерському обліку: [навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів] / Н.М. Малюга / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 476 с. 23. Мюллер Г., Гернон Х., Мишк Г. Учет: международная перспектива: Пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1992. – 136 с. 24. Нашкерська Г.В. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 464 с. 25. Нимчинов П.П. Общая теория бухгалтерского учета / П.П. Нимчинов. – К.: Вища школа, 1977. – 240 с. 26. Партин Г.О., Загородній А.Г., Корягін М.В., Височан О.С., Пилипенко Л.М., Янковська Я.А. Теорія бухгалтерського обліку 2006 р. 27. Петрук О.М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку: [монографія] / О.М. Петрук – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 420 с. 28. Положения (стандарты) бухгалтерского учета // Бухгалтерский учет: сборник систематизированного законодательства. – Х.: Фактор, 2007. – 704 с. 29. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджене наказом Міністерства України від 31.03.99 р. № 87. 30. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш. Учебный экономический словарь. – М.: Рольф: Айрис-пресс, 1999. – 416 с. 31. Сліпушко О. Економічний словник. Сучасні словники України. – Київ: Видавництво “Криниця”, 1999. 32. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А.М. Прохоров. – 4-е изд. – М.: Сов. Энциклопедия, 1988. – 1600 с., ил. 33. Украинская Советская Энциклопедия (на украинском языке). – К.: Голов. ед. УРЕ, 1963. – 592 с. 34. Финансовый учет: Учебник/ Под ред. В.Г. Гетьмана. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 784 с. 35. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета: Пер. с англ./ Под ред. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 576 с. 36. Швець В.Т. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. – 3-те вид.перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 535 с.
- МИХАЛКІВ Алла Анатоліївна – асистент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича
- Наукові інтереси:
– проблемні питання бухгалтерського обліку на підприємстві